

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZALLÁS:

Belső farkasutca 78. sz. alatt gr. B. NFFI ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délen. A lap évi négyedre 3 ft. o. 6. Hirdetés ár: négyhét napig első sor 7 kr., második sor 6 kr., harmadszor 5 krajczár o. 6. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik. A nyilatkozatok cikkek sora után 15 kr. előleges bevétele mellett a szerkesztőséghez czímzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Magyar és román jogelmélet.

Ha nem is örökre, de körülbelül sokáig emlékeztet lesz előttünk azon jelenet, melynek leírását már e lap mult esztendői számában élvezők az „erdélyi országgyűlés” című rovatban; azon jelenet, midőn az aug. 10-én tartott ülésben a választmány bizottság elnök, Rannicher és Baritiu urak, a tribune-be betülve, a választmányi javaslat szövegét ama gyűlés elébe terjeszték, s azt „bravo”-k és „setraace”-k kíséretében politikai elméleti magyarázatokkal indokolva, a „magas törvényhozó ház”-nak elfogadás végett ajánlák.

Ha más alkotmányos államokban szabad nemcsak a követek és pairek, hanem miniszterek és kancellárok nyilatkozatait, sőt magát a trónbeszédet is nyílt s néha — mint például Angliában gyakran előfordul — a gombaságig őszinte bírálatok tárgyává tenni, talán merészkedhetünk mi is legalább egy pár csendes ildomos reflexióval ajánlani a magyar olvasó közönség figyelmébe meglepő okoskodását a fentisztelt két urnak, a kik még se nem miniszterek, se nem kancellárok, hanem mindössze is egy század követ és egy román realista minőségében szerencsések a mostani viszonyok közt a napi események felszínén lebegni.

Azonban, noha e nyilatkozatok formájokra nézve egyéni jelleműek, vagy legfőkébb egy kiküldött bizottság, tehát nem bírálaton felül álló testület vagy méltóság tekintélyének visszatükrözése merülnek fel: nem vagyunk oly helyzetben, hogy azoknak minden tételét — még ha nem is vonatkoznának a legkényesebb tárgyra — tüzetes bírálat alá vegyük.

Sőt nem is akarunk bírálói; nem is igényeljük magunknak, hogy ily magas tiszteltetéses fáradozni hasznát ígérő feladatunk lehetne.

Csupán a magunk tájékozása végett látjuk szükségessé a magas gyülekezet előtt elmondott két beszéd alapeszméit kiemelni, s mintegy jobban megvizsgálni: vajon mit jelenthetnek azok oly ajkáról szállva felénk, a melyekről nem igen vártuk azok zöngedelmet hallani!

„Mi a jogeljárás (Verwirkung) tanát nem ismerjük!” — Igy kiálta fel Rannicher, s a bizottság nevében kiemelendők, sőt a felirat elejére teendőnek nyilvánítva, hogy „Erdély már régóta alkotmánynak örvend, oly alkotmányjognak, mely állami szerződések és fejedelmi eskük által biztosított törvényeken alapszik!”

E nyilatkozat — senki sem tagadhatja! — meghatározottabb elismerését foglalja magában azon ténynek, hogy az alkotmányjog nálunk is gyökere van. S ezzel még nem sok, azaz, hogy csak a van mondván, a mit mindenki tud, a minék ismétlésébe a magyar publicisták rég befáradtak. De, ha valóban tovább is „nem ismerjük” azaz: visszautasítjuk a jogeljárás elméletét, ha a szövegi gyűlésteremben a századok vezérszónoka ez általunk is annyiszor elkarhóztatott elmélet érvénye ellen óvásszerű nyilatkozatot emel, s az megbrávoztatik, az már valami; ez mintha kilátással kecsegtetne, hogy alapelveinkben kezdünk egymáshoz közeledni, s tán nem sokára megérjük, hogy s z a z testvéreinkkel kezetszoriithatunk, — a jogfolytonosság terén! Mert, egyszerű tiszta logika szerint, minő értelme lehet azon jogérzetnek, mely a februári alkotmány kínáltatása pillanatában az ünnepélyes felelet actusánál

egy előbbi alkotmányjogra, s az azt biztosító kétoldalú szerződések, fejedelmi eskük és törvényekre hivatkozik! Mert, ha óvakodunk a jogelmélet tanától, nem a jogfolytonosság elvén vagyunk-e, miután csak e kettő közt lehet választás, tertium non datur? S mert nem akarván tudni a jogeljárás tanáról, következőleg egy tabula rasa bármi szempontból igazolását sem fogadván el, nem világos-e, hogy csak a multban gyökerező, már megpróbált biztosabb jogalap iránt szavazunk bizalmat tan egy bensőbb, habár az uralgó napi politika jelszavai, s holmi érdekek által meg, lehet háttérbe szorított meggyőződésnél, azon tapasztalatnál fogva, hogy az alkotmány életrevalóságának és biztonságának legerőteljesebb gyökere mindig a multban található fel.

Ugy van! az alkotmányjog nálunk századokig fenállott, s mindig a kor viszonyai szerint fejlesztett formák közt és irányban gyakoroltatott egész addig, míg az ezelőtt 14 évvel ő Felsőé akkori kormánya által felfüggesztett. Azt tehát nem megteremteni, hanem csak feleleveníteni, felelevenedni hagyni, s mint organicus fejleményt, mely a tovább fejlődhet minden feltételeit már magában hordja, a legislatio útján egyszerű kiegészítés által a viszonyokhoz alkalmazni lenne a feladat. Ezt hagyta fen az october 20-diki diploma is, a melyben az 1848-diki törvények közül egyetlen egy sem mondatott ki egyoldalul eltiltónak, hanem törvényszerűleg revisio alá veendőnek. S véleményünk szerint e legitim jellemű nézet képezi a magyar politikai közvélemény sarkpontját, mely a történelmi jogalapra támaszkodik, s kiindulási irányul a jogfolytonosság elvét veszi, legkevésbé sem gördítvén akadályokat a netalán szükséges további reformok törvényszerű, s úgy a korona, mint a nép igényeinek megfelelő létesítése elébe.

De ne ámítsunk magunkat pillanatig sem. A történelmi jognak s a jogfolytonosságnak más neme is van, azaz, úgy látszik: lehet; nemcsak az, a melyhez mi magyarok ragaszkodunk.

„Nem akarunk — nygmond Rannicher ur — mintha romok és kövekkel telt földön állnánk, alapjától tetőig új épületet emelni: szerves kifejlést akarunk elősegíteni, mely a meglevő jogviszonyok szilárd állandó alapjában gyökerezik.” stb.

Tehát R. ur jogelmélete is történelmi alap után tapogatózik! csak hogy ennek nyomozásával csupán addig a pontig megy, s azt, mint olyat, csak addig constatalja, a hol a törvényszerű magyar alkotmány leszegzett fonálára bukkan; tovább semmire sem látszik tudni akarni, noha mintegy hivatkozással említi amaz „államszerződések és fejedelmi eskük által biztosított törvényeket”, melyek a magyar korona és hozzátartozó országok jogviszonyát megalapítják; és a mi még meglepőbb magyarázatul szolgálhat Európa minden juristái előtt, ez elmélet — jöllehet a jogeljárás elméletét fennen megtagadja — a jogfolytonosság érvényesítését egyenesen attól feltételezi, hogy az a törvényszerű jogviszonyok kizárásával, csupán a „most meglevő jogviszonyok” (1849—1863) szerves kifejlésének, véglegesítésének képezze alapját.

A történelmi jogalap s a jogfolytonosság ilyenmő magyarázata, természetes, hogy annyira távol esik a miénktől, mint ég és föld; szónok, ur elfeledte, hogy a pragmatica sanctio még a mult században kelt, s e tan megterése nemcsak a tudomány előtt compromittál, hanem egyszersmind a legitimitás fogalma és a birodalom életelve ellen irányul.

Valóban sajnos eszmezsavar! De lássuk hamarjában a román jogelméletet, mely talán nem veti így el a súlykót! Ezt a románok legnagyobb fia tolmácsolta, Baritiu ur, a ki 25 éven át küzdött s áldozott nemzete, irodalma bölcsőjének rengetése körül, a kit a románok O'Connelljének neveznek, a kiből mi egy román Kazinczyt látunk, a kinek higgadtabb cikkeire (az általa alapított „Gazeta Transilvaniei”-ben) még emlékezünk, a kit mindaddig független embernek tartottunk, a kinek véleményét megszoktuk egész tisztelettel a román értelmiség leghitelesebb kifejezése gyanánt fogadni el.

És imé, midőn végig tekintünk e tisztességes férfiún azon beszédén, melylyel a választmányi a leplelt diplomára vonatkozó végcikkét indokolá, bámulatunk tetőpontját kell, hogy elérje azon elmélet felett, a mely annak szép alkutu passusai közül csodás szellemi tűnemeny gyanánt kiemelkedik.

A legnagyobb román ünnepélyes áthatottsággal mondja, hogy „kissé különös helyzet, ha ő, mint román, történelmi szempontból, vagy is inkább történelmi szempontért emeli szavát, mindamellett érzi, hogy ezt tennie kell” stb. s már-már örömlünkre kinyilatkoztatja, hogy nemzete szempontjából is van történelmi alap De mi B. ur történelmi alapja? Mig Rannicher ur ennek nyomozásával tegfőlebb 14 évig tartá „állambölcsességnek” fölmenni; addig Baritiu ur egy lépéssel 1700 esztendőn teszi magát tul, s egyenesen azon korra hivatkozik, midőn Dacia (Erdély) a rómaiak uralma alatt állott, Magyarországnak pedig s a magyar koronának se híre, se bama nem volt, de még Ausztriának sem!

Mire való, mit ér s mit ígér ez? A codex Gregorianus Hermogenianus és Theodosianus stb? E ezézés az országfoglalás és birtoklás iránti első jogigény éreztetése akar-e lenni? stb.

Bocsánatot kértünk, ha megmondjuk őszintén: azaz egész római historia, római jog és római geneologia igen gyenge erősségűk a románoknak. Ismerjük azon ábrándot — vagy hogy is mondjuk? mert világért se akarunk serten, csak nyíltan beszélni, a mint illik! — ismerjük azon romantikus eszmét, a mely a román elméletet izgatja, mióta, a nemzetiségi eszmék forrásba jötte óta, uralomra törő őstőlünk felbuzdult, folytonos táplálékot nyer egy rég elenyészett pogány birodalom egykori nagyságát hirdető emlékek adoptálásából. Nincs jogunk ezt rossz néven venni. De komolyan se vehetjük! Egyértékű, vagy még kevesebb értékű ez, mintha mi az Attila korára hivatkoznánk, a kinek Róma adófizetője volt. Egy s más dolognak mi is végire járunk. E kérdést illetőleg a historiat nem Papiu Ilarianu urtól tanultuk.

Krisztus Urunk sz. u. a 106-dik esztendőben Trajan római imperator, elfoglalta a mai Erdélyt is s a hatalom jogánál fogva bekebelezte a nagy római birodalomba. Ez tény! A rómaiak uralma Erdélyben tartott az Aurelian korig, anno Dmni 274, tehát mindössze 168 esztendeig! Ezen idő alatt mindvégig csupán két legio (egy legio ha jól emlékszünk 10,000 emberből állott) volt itt, s más, bizonyíthatólag, soha! E két legio volt: a XIII-dik kettős (gemina) legio, mely britan segédszapatokból (auxiliaris cohors) állott, és az V-dik macedóniai legio, mely Thraciában, thraciaikból üjoneoztatott, tehát egyik se állott erdélyi románokból! Róma átlátván, hogy Erdélyt meg nem tarthatja, önkényt odahagyta e földet az említett 274-dik esztendőben, s legioit és telepeseit (l. Entropius IX-dik könyvét) kiviven a Duna jobb partjára, soha többé rómaiak

nem tapodta e földet itt, a keleti kárpátok közt!!! Maga a nagy római birodalom aztán összeomlott, s aztán következett a keresztyén államok, ezek közt a magyar keresztyén állam élete annyi századokon át, mialatt soha még egy tenyérnyi petítio vagy bármimű reclamatio se követelte római jogon római utódok számára ama bizonyos „Erdélyt a Tiszáig”; természetesen, mert azon jog, s annak forrása is önmagában feloszlott!

Azonban a románok románoknak óhajtanak nevezetni. Legyen! Mi épp oly kevéssé vitatjuk most: a román római-e? mint azt: a magyar hunn-e, finn-e, vagy mi? De a komoly tudomány nem ismeri azon gyöngédségi szempontot, azon etiquettet, a melynél fogva mi azt mondjuk: fiat voluntas! S ha e kérdés a románokra nézve a legkedvezőbben állana is, mit érne a halottaiból soha többé fel nem támadó Róma azon 160 évi uralmára hivatkozni, mely ezelőtt 1700 évvel volt, s önkényes feladással végződött?

E szerint, a különböző jogelméletekhez képest, lenne:

Román történelmi jog: 106-tól 274-ig Kr. U. sz. u.

Magyar történelmi jog: 888-tól 1849-ig, nem számítva a hunn uralmat, a magyarok előbbi kijöveleit.

Szász történelmi jog: 1849-től 1863-ig, Halmágyi Sándor.

Az erdélyi országgyűlés

X. ülése, aug. 11-én.

Kezdeté délelőtt 10 órakor. (Folytatás.) Puscariu: Közel 1000 éve már, hogy az erdélyi románok, mint politikai nemzet, a magyarokkal együtt legelőször (országgyűlést) tartottak az esküllő mezőn, mely alkalommal saját jószántukból kezét nyújtottak és önként megválasztották (?) Tuhutumot fejedelmük. 1291-ben még élvezte a román nemzet ezen primitív jogát és gyakorolta ezt a magyarokkal, székelyekkel és szászokkal egyetemben, a mint ezt III. András magyar király egyik okirataiból lehet bizonyítani. Azonban 1407-ben, midőn némely urbéri egyenlenségek miatt kitört veszály nemhogy kiegyenlített volna, de sőt egy ellenük kötött szövetséggel végződött, mely politikai létünket több századokra megsemmisítette: ez idő óta, fájdalom! nem találkoztunk többé az alkotmányos téren; a román nemzetnek nem volt alkalma mind e mai napig törvényhozó tényező gyanánt érintkezni a fejedelmével. Nem akarom elemezni ez esemény okait, nem feleleveníteni a multnak emlékeit, nehogy legkisebb örömsépegy belevégüljön a jó egyetértés poharába. Ő Felsőé a románok régi jogát, részvehetni a törvényhozásban, ismét helyreállította s alkalmat nyújtott, miképp a koronával alkotmányos uton érkekezhettünk. Azonban mint a román nemzet tagja és az ország képviselője remény és szeretet evangéliumi érzelmeivel akarok belépni az alkotmányosság terére, megadván a császárnak a mi a császárré, és az országnak a mi az országé. Nem akarom utánozni azon divatos szónokokat, a kik a lefolyt 12 év kissé ugyan terhes, de tapasztalatlan tanulságait becsmerlik, mert hisz mi e 12 év a négy százados szenvedéssel szemben? (Bravo.) Hanem szívesen feledek ezt, mert ő Felsőé balszámként gyógyító szavai nemcsak a 12 évi bajokat elhárította, de sőt ama 4 százados sérelmeket is meggyógyította! A legk. trónbeszéd megadja a császárnak a mi a császárré, és az országnak a mi az országé; alaptalanok tehát azon extra muros hallható ellenvetések, mintha a legf. leirat a törvényes tért elhagyta, s a magna chartának a Lipoti hitlevélből kitörlése, valamint az octoberi diploma és februári patens behozatala által az ország alapítórvényeit megsértette volna. E vádat, melynek becsempészése e házban is megkísérletet, isten és ember előtt meg kell cáfolnunk. (Bravo!) annál is inkább, mivel a legk. trónbeszédben tisztán ki volt mondván, hogy ő

Felsége a Lipót hitlevelét csak azért nem akarja és akarhatja eredeti szövegében megajtni, mivel ez által esküvel kötelezné magát mindazon szerves intézmények megsemmisítésére, melyeket a kor haladó szelleme a politikai és polgári jogok tekintetéből azokra is kiterjesztett, a kik épp ezen leop. hitvel állt valának ama jogokból kizárva. Vagy hogy világosabban szóljak, ha ő Felsége ezen országgyűlést mindjárt a Leopoldinumnak, úgy a hogy az most van, hitteli megerősítéssel kezdete volna, úgy pl. én s velem együtt nemzetbeliemi egyezsre az Approb. Const. I. r. 8. tit. értelmében, mely azt mondja: „az oláh natio e hazában a statusok közé nem számúlaltatik“, s a mely a Leop. dipl. III-dik pontjában megerősítették, kénytelen volnék házból távozni; sőt mi több, nem látnának önök felöltözve eszimbá, mint most látnak, hanem egészen úgy a mint a természet teremtett kellene az ajtón kimenünk, minthogy éppen ezen Appr. Const. v. r. 47. E szerint megtiltatik a román földeseknek a kék köntös, nadrag, eszima, finomabb ing és 1 frtnál drágább süveg viselése. (!) És valóban ezen törvények értelmében még haza sem mernék menni úgy a hogy öltözve vagyok, mert könnyen találkozhattam valamely approbatalista-vagy compilatalistával, a ki az appr. I-és 7. tit. folytán közkereset alá fogna az alkotmánynak kék ruha viselése általi megsértése miatt. (Bravo!) S ha mai napon találhatók is volna amolyan 1 frtos approbatalis öltö-zékek, a rabszolgaság symbolumát felöltve, mint koldusok jelenhetnénk meg ismét az országgyűlés aijai előtt, mint 1744-, 1791-1842-, sőt 1848-ban is, s a tekintetes Karoknak és Rendeknek ismét módjok lenne, mint már többször tették, a Leop. dipl. IV. és V. az 1791-ki XI., XII., XV. és XXXI. cikkeket kel kifizetni, a melyek szerint az országos és megyei gyűléseken, valamint a közhivatalokban csak magyarok, székelyek és szászok vehetnek részt; épp így kielégíthetnénk az 1744. VI. t.-cikkezzel, melyben ez áll: „no systhema hujus principatus evertatur, neve plebs valachorum numerum inter nationes faciat.“ Ebből láthatni hová vezetne némely gyakorlatilag többé ki nem vihető törvények jogfolytonossága. Hogy ha ezek nekünk nem tetszenének, az uniora vagyunk utalva, mely a Magyarországgal minden egyesülés mellett az elavult alkotmány bűneit is fentartotta, bár más alakban, de épp azzal az eredményvel hiszen az 1848. II. t.-cikkekből látható, hogy csak a magyar megyékből, székely és szász-székekből választatnak követek és nem románokból is (?). S nehogy a plebs valachorumból is becsusszon vagy egy követ, oly census-sal költötték meg lábainkat, mely messze túl haladja egy földész birtokát. E felett ha si-kertülne is valamely helyen egy román köve megváltásztása, annak száját ezen törvény előre belakatoalta, miszerint örökre elnémuljon (bravó!!!). Hogy vannak most is emberek, kik a románokat ismét kiakarnák küszöbölni az országgyűlésből, mutatja azon emlékirat-melyet közelebb a magyar korona címet v-selő vendéglőben (?) gyártottak; ezen egy-nek kiabálásából meggyőződhetik mindenki a ki még nem tudná, hogy azok igen democraataiknak tartják a mostani választási törvényt, holott a románok csak egyharmad képezik ezen gyűlékezetenek. Épp ezen egy-nek, kik azt akarnák elhittetni a világgal, hogy ők a szabadelvű alkotmányosság hívei, mígval az uniora való hivatalközassal zavarják a Magyarországon létező szabadelvű választási rendszert. Csak a supremátiára törő szellem nem akarja érteni, miért nem erősíti meg ő Felsége a Leop. diplomát hazánk alkotmányának reformátója előtt; csak az elszakadá-vágy nem akarja hallani a trónbeszédet, esz az ország független alkotmányának ellensége, nem akar tudni külön erdélyi törvényhozással. A közös ügyek tárgyalása a Leop. és octobri diplomák és a februári pátiens értelmében szükséges, sőt jogos; mert közös ügyeink; a haphenz és küllgyeek az 1744. III- és VI-diktörvényeizik az 1791-diki IX-dik t.-cz és Leop. dipl. cikkelye folytán mindig Beest a központi hatóságok által kezeltettek és tétettek éppen régiebb hazai törvényeszerint.

B r á n d e L e m é n y : Pártolom azon
veket, melyekbe a választéllat fektetve v
mert e felirathban ki van mondva, miszer
Erdély országgyűlése igyekezní fog Erd
belügyeit s az austriai birodalomhoz í ve
nyait ő felsége legf. szándokai szerint, a je
hitelével, a pragmática sanctio, az octoberi o
lóma és februári patens mint alaptörvény
értelmében mielőbb rendezni. Előzadom
elveket annál is inkább, mivel a mint a
15-ki legk. leiratból világosan kitetszik:
leop. hitvel csak azért nem erősítethett
a régi szokás szerint, mivel annak nagy re
az időviszonyok s a kor minden népek
nemzetek egyenjogúságát igénylő kívána
által lehetetlen vált; különben e diploma
oldal szerződés, ez által szabadult meg
zánk a ténylegesen s általánosan

hatalmas kormánya alatt. E hitlevél azon rész, mely még el nem évtlt, ma is teljes érvényben van; más felől azonban be kell vallanom, hogy Erdély csak az oct. diploma és februári ratens alapján, egy nagy és erős Ausztriában találhatja fel valódi boldogságát és fennállását; csak egy nagy és erős Ausztriában van biztosítva az egyenjogúság minden nemzeti-ség és vallás számára minden időkre. Parancsoló szükség tehát, hogy az octoberi és febr. alaptörvények mielőbb érvényesíttessenek, az ország népe már is nehezen hordozza az ebbeli kisédelem következményeit: Erdély népe ugyanis még mind fizeti a főadót mely más tartományokban régen megszünt már. Pártolom tehát minden tekintetben a felirattal javaslatot s fentartom jogomat nézeteim további fejtegetésére a részletes tárgyalás alkalmával.

Saguna b. püspök: Szomorú volna, ha valaki azt hinné, hogy mi bábeli torony építéséhez hasonló műven fáradozunk (derűtlenség), hogy nem a jogfolytonosság terén állunk, hogy a haza előbbi jogait eljátszottuk. S éppen azért pártolom a felírt javaslatot, mert elveiben a jogfolytonosság mindnyájunk előtt drága alapjához ragaszkodunk, kimondatlanban abban, hogy a kiindulási pontja a lepdiploma s hogy feladatunk a mai viszonyokat a márczius felületekkel kapcsolatba hozni s így a jogcontinuitást megfigylni s kifejeíteni.

Valljuk meg, hogy az államtudományok nagy lendületet nyertek, hogy 15–16 év előtt fogalmazta a maiaktól ugyancsak eltérők, hogy nem politikai, nemzetiségi s vallási ellenkezésben álló elemekből akarunk bábeli tornyot építeni. Mi a jogtörténetiáztól el nem állunk köztünk niucsenek hozanulók, hanem csak nézetkülönbségek (?) Nem ismerem el a jog eljátszás teóriáját, mert a jus fortioris e gladii nem adhat kezességet bírlok s annak élvezetéről. Mi nem veszítettük el bazánk alkotmányos jogát, mi ehhez éltünkkel és vértünkkel ragaszkodunk (bravó!)

A feudalizmus még virágzási korban senki sem örvendett biztonságának, mert éppen midőn a leg több jobbágya volt az arisztocratiának, akkor volt leginkább veszélyeztetve, tudván, hogy azok nem erőltési meggyőződésből veték magukat a hatalom alá. Sőt még csak 15 évvel ezelőtt, midőn Erdélybe jöttem, maga a kormány küldött ki engem, hogy egy házi tekintélyemmel a cameralis jóságokhoz egy asszony (Varga Katalin) igaztassai által támadt zavarokat elnyomjam. De ma minden sokkal nagyobb biztonságban élvezi birtokát, nemes és nem nemes, mint a feudalizmus idejében és nincs kommunizmusról sem szó, mert a vagyon szent és sérthetlen.

Csatlakozom tehát Binder képviselő nézőpontjához, és kijelentem, hogy jogfolytonosságnak tekintem a magyarországi törvényes fejedelmünk közti ragaszkodásunkat a magyar államhoz, és hogy független Erdélyt akarunk, és hogy országunk a korona egyéb országaival együtt, mint a többi országok, tartományokkal in nexu indivisibili et inseparabili álljon. (Bravo!)

Midőn tehát a feliratot elfogadom, kijele-
tem, hogy nincs más cédlom, mint a jogfol-
tonosság, a jogeljárás elbáritása, s a
rendezett létel megalapítása, vagy hogy rö-
vebben fejezem ki magamat: valamin-
t Isten világteremtésekor legelőször világot terem-
tet, hogy azután teremtményeit láthassa, úgy
is uraim, mondjuk ki világosan elveinket
a feliratban, s ragaszkodjunk emyedetlen-
hez azokhoz, nehogy megzavarodjanak nyelvün-
k a mint megzavarodtak azoké, a kik a bá-
bortornyot építették. (Nagy tetszés!)

Móga Döme: elfogadják a választásleirő javaslatot, azonban megjegyzi Schuller László beszédére, melyben a románok névze oly káros régi törvényeket azzal tegették, miképp az akkori európai viszonyok szerint a birtoktalan néposztály, tekintet nélkül nemzetiségére nyomva volt, hogy bármelyik nemzet törvények nem létesíttek is a román nemzet iránti rossz szándékból, reá mégis ilyen hatással valának. A 3 nemzet unió törvénye szerint – ugymond – csak magyar, szlovák és szász nemzetek voltak, a birtokos románok nemeseeknek tekintettek ugyan, nem román, hanem magyar nemeseink továbbá tudva van, miszerint csak négy ország volt elismerve, melyek egyikéhez se

toztak a románok, miután azonban a hiva-
viselést a vallás, feltételezve minden román,
hivatalt akart nyerni, kénytelen volt va-
ról s így nemzetiségéről is lemondani.
lették románok magyarokká, így veszté e
román nemzet földbirtokát s nemzetisé-
Ezek oly tények, a melyek az ország le-
táiban feltalálhatók, melyek fölött n-
csak fájdalom lehet kifejezni. Annyival
gyobb köszönet illeti meg a fejedelmet, ha
a békét és nyílt nemcsak a 3 nemzet-
vallás, hanem az egész baza népei, s v-
menyvi tartomány közt meg akarja alapí-

XI. ülés, aug. 13-án.

Kezdetre d. e. 10 órakor. A jegyzők
szék felolvasása és helyben hagyása után e

felhívja a ház tagjait, hogy Brennerberg ki-
lépte által egy jegyzői hely megüresedvén, annak
választás útjánai betöltése végett szavazati je-
gyüket a holnapi ülésre magukkal hozzák.

Elnök. A mai ülés rendjére a felirati javaslat részletes vitatása van kitzúve. Erre nézve a második pont, mely következőleg hangzik: „Az ország, mely a legrégibb idők-től fogva megszárdult és a történelemben mélyen gyökerező ős alkotmányával bírt, az alatt, míg komoly események a korlátlan kormányhatalom uralkodását szükségessé te-vék, mely fájdalommal nélküözé évek során át az alkotmányos szabadság élvezetét“ Witt-stock és társaitól módosítvány adott be, mely szerint „fájdalommal nélküözé“ helyébe „fájdalommal kellett nélküöznie“, továbbá „szükségessé tevék“ helyébe „előidéztek“ volna teendő.

Wittstock: A mi különösen a 2-dik módositványt illeti, megjegyzem, hogy a legkisebb irathatvány kitétel „szükségessé” tevők helyén lehet, minthogy általa az abszolút rendszert megintették. De minekünk, az ország képviselőinek, nem szabad ez állást elfoglalnunk, mi ne indokoljuk, hanem csak constataljuk a tényt! Meglehet, hogy a ház többsége az 1848—49-iki események után az abszolút kormányhatalom alkalmazását igazolva látja, de nem hiszem, hogy annak tartalma iránt is azon véleményben lenne. Hisz maga Rannicher előadó azt mondotta, hogy az ország hosszabb időn át nélkülözte alkotmányát, mintsem szükséges lett volna, s ezt annyival inkább varokunk panaszkodni, mivel más országokban melyeket az 1848—49-i viharok hasonlóképp megzavartak, rövid idő után ismét beállott az alkotmányosság. Ne mentessük tehát az abszolút kormányrendszer behozatalát, hanem constataljuk csupán a tényt és hagyjuk megítélését a történelemre.

Obert Ferencz: Midőn Wittstok báratom módosítványa támogatására határozottamagamat, indító ok volt erre amaz ellenmondás, melyet a felirati javaslat második pontjában látok. Ellenmondást látok ugyanis benne midőn az mondatik: „az alatt, míg komoly események a korlátlan kormányhatalom uralkodását szükségessé tevék, mely fájdalommal nélkülözé (az ország) évek során át az alkotmány szabadság élvezetét”; mert a korlátlan kormányhatalom uralmának szükségességet elismerni, egyuttal pedig fájjalni a alkotmány szabadság nélkülözését, az leghalább azon gondolkozási törvények szerint melyeket én ismerlek helyeseknek, mindegyesetre ellenmondás; és bár mennyire iparkodtam a birtok és élvezés fogalmát, melyet helyes megértése itt nagyon döntő, tisztázójogi értelemben felfogni, az ellenmondás mégis fenálló. Én tehát azon meggyőződésben vagyok, hogy komolyan vagy csupán a korlátlan kormányhatalom uralmának szükségességét ismerhetjük el, vagy pedig csupán a alkotmány szabadság élvezetének nélkülözését kell fájjalnunk.

Továbbá e szók „az alatt, míg komo-
események a korlátlan kormányhatalom ur-
kodását szilkségessé tevék”, s itt kiemelem
szókat: az alatt és tevék, mondom,
szók, grammatikai törvények szerint a
látlan kormányforma nem csak tetleges b-
hozatalának, hanem bizonyos tartalmán-
elismerésre is engednek következtetni, na-
által az ellenmondás még kirivóbb lesz. Tu-
tommal ninesen örökös monarchia, melyb-
a forradalom jog-avagy szilkségessé elism-
tetett volna; de nines is a történet tanusa
szerint, alkotmányos népképviselő, mely k-
látlan kormányhatalom időközi szilkségessé,
elismerne volna. De ez igen természetes
Mert azon alkotmányos népképviselő, m-
a főkelen kormányhatalom időközi szilkség-
ségét elismeri, az önmaga ásná alá saját al-
ját, az elvétel elélvitheten jogosultságán-
megbecsülhetlen kincseit, az lealázna önmaga
pedig azt ne tegye, mert a népképvis-
tel is „Isten kezeimből” valók. (Bravo)

A kórlátlan kormányhatalom időközi szavazásának bebizonyítása, tudomás szerzésre kényszerített meg konzervatív államfőtől, de éppen nem több szerencsétlen radikális jogtudósok, a forradalom időközi szükségességét akarták bebizonyítani.

[illegible]

zem mindazon ártalmakat, melyeket a ko
lan kormányhatalom hazánknak okozott.

nyilvános, amely nemzet az abszolút kormány alatt tö

szenvetett mint bármely nem is elég okom volna panaszra. (Ugy van.) Nem is kívánom, hogy a felirati javaslat 2-dik pontjában bármí panasz vagy szemrehányás felbomlasson. Sok dolagnak elhallgatása fér meg az én lelkiismeretemmel, ha fáj is, ha gondokkal gyötör is; de hogy annak ellenkezőjére, mit igaznak vallok, szavazatom adjam, arra nem vagyok képes.

T. ház! Azon véleményben vagyok, hogy ez egész felirati javaslatban nincs kesényebb, mely annál, mint melyet Wittstock barátom megtámadott, a hol t. i. az mondatott, hogy komoly események a korlátlan kormányhatá-
mat szükségessé tevék. Ki mondja ezt? Nem ő Felsége mondja. Ő Felsége sokszor jóval enyhébb kifejezést használ arra, mint a fel-
irati javaslat az idézett szavakkal jelez így
p. o. az oct. 20-ki manifestumban.

S itt nem ő Felsége él a felirati szavai-
val, hanem azon erdélyi orsz. gyűlés, mely
15 sulyos év után elévülhetlen alkotmányjoga-
jának gyakorlatahoz jut. Ez mindenesetre
megfontolásra méltó. A jelen eseményei is ko-
molyak, ő Felségének szabadelvű törekvése-
makacs ellenszegülésre találtak Magyar- Hor-
vát, s Csehországban és mássutt is; és ki ki-
hát jót, hogy a események rövid idő múlva
még komolyabbakká nem válnak? és akkor
ismét álljon be a felirati javaslat szerint, az
abszolút kormány szükségessége? vagy mit le-
hetne a felirati javaslat álláspontjából az abs-
zolút-mus visszatérése ellen felhozni? Ujra é-
ismételve igen kényesnek jelentem ki a felirati
a helyét s azért Wittstock indítványához csat-
lakozom.

Puscariu figyelmezteti a házat, hogy előbb az 1-ső pontot kellene tárgyalni, ha nem adták is arra be módosítványok s így rendre.

Erre Elbök olvassa a felirati javaslat 1-s pontját, mely néhány lényegtelen megjegyzés után változatlanul elfogadhatott.

Elnök újból olvassa a 2 pontot s előterjeszti a fénemlitett módosítványokat (szavazunk!)

Rannicher előadó: Minthogy a bizottság egyik tagja sem védi a javaslatot, miannak kell a módosítványok ellen fölszólagnom. Wittstock nézetét párt lom, habár meredményre jutok, ha azon előzményekből következtetek. A bizottság is elismerte a szükséges nyomást, mely még élénk emlékeztetben él, de azért még is e kitételben „szükséges tévák” állapotodt meg. Emlékeztetessék vissza uraim! az 1848—49-ki évre, midőn az állam megmentése érdekében hatalomnak kellett segélyre hívania. És nincsigazolvja, a korlátlan kormány hatalom alkalmazása, midőn bírtok és személyes biztosítékok között van? De ha visszatekintve múltba, a kormány gyeplőinek egy kézbe vagy egysétes elkerülhellenek látszott, akkor kitételnek, mely e szükségseéget igazolja, szótén meg van a helye. A másik módosítváellen, hogy „az alkotmányt nélkülöztük” helyett „nélkülözniük kellett” nincsen elvenveszt: mert különben csak a tényállbozalk föl. De Obert képr nr midőn „szükséges tévák” kifejezé-e helyett „előidézett szót indítványoz, nagyon is hevesen nekirotte-e különben ártatlan passzusok a forradalmi teoriájának nagyon is sikamlós tereménykedett lépői, melyről jó állampolgáris szóljon és melyet tárgyalni nektink itt sem okunk sem lehet. De éppen azért, mi Obert képr. nr a felirati javaslat vitatott lyét a forradalmi teoriájának magaszt szempontjából támadta meg, éppen azért tton veszélyesnek az ő módosítványát és rem a t. házat, hogy az eredeti fogadjja Obert szót kér, de a vita befejezett nyilváníttatik

Szavazás alá kerülően az indítvány a törség a 2-ik pontot-e szerkezetben fogadta.
„Az ország, mely a legrégibb időkől fog megzáródult és a történelemben mélyen gkerözös alkotmányával birt, az alatt, komoly események, a korlátlan kormánytalom uralkodását előidézték, mely fajlomal nélkülözve évek során át az alkotnyvos szabadság élvezetét.”

Olvastatik a 3. pont, mely változtatást előirányoz az állampolgárok tör. előtti egyenlőségéről. Olvastatik a 4. pont, mely szerint: „Az állampolgárok tör. előtti egyenlősége, az egyházaknak és hitfelekezeteknek biztosított törvényes elismerés, a rend és a testület független hivatalalképesség, az állampolgárok mindenképp kiterjesztett közös és adózási kötelezettség, a robot megszüntetése, az ingatlan birtokon fekvő nyomak terhek megváltozása és elvégre a közben lévő vonalak eltávolítása a birodalom kebelében rendíthetetlen, maradóan becsü. oly tények, melyeknek hatalma az összes birodalom fölött nyosan haladó megszürlődéséhez és megerősítéséhez vezető feltartoztatatlan menetelést lezárja.”

Aldulean : Ezen pontra nézve két
dosítványt kell tennem, egyik az : hogy
„törvényes“ maradjon ki egészen, mert
nem alkotmányos uton keletkezett, azt a

ă - BCU Cluj-Napoca.

nek. Továbbá helytelenül van ott, mint bevezető tény megemlíteni minden vallás egyenjogúsága, hisz az első kir. előterjesztés szerint a román nemzet két vallásának egyenjogúsága csak ez után fog kimondatni, magában az 1860-dik okt. 20-ki diplomában a vallások egyenjogúságát illető passus és szó „törvényes” hozzátétele nélkül fordul elő, nem akarván a Felsége megelőzni ezen országgyűlés határozatát.

Második módosításom azon passusra vonatkozik, mely a beállott nagy társadalmi változásokat, az abszolutizmus vívmányának mondja, ezen tételt is helyesebben kívánom formulázni, s ebben azon eszmét helyett: az őszállam megerősödése végett, bele kívánom tétetni az „egyes királyságok és országok jóllétének megszilárdítása és a monarchia megerősödése végett.”

Schuller Libloy: A mi a t. előttem szóló első indítványát illeti, szívesen támogatnám azt, bahogy az Erdélyben létező minden vallások egyenjogúsága az 1848. 11-dik jobban mondva 9-dik t. cz. által kimondva, és ő Felsége által utólag elismerve nem volna. Miután azonban, ezen 1848-diki 9-dik t. czikben az elismerés törvényes garanciáját bírjuk, úgy vélem megmaradhat e kitétel is a feliratban. A mi az indítvány második részét illeti, az nincs ellenemre, azt pártolom; az első azonban nem, mit az első részre nézve azért nem tehetek, mert az 1848-dik 9-dik t. cz. törvénynek tekintendő (zúgás).

Gaetanu: Az első módosítást azért nem pártolja, mert a nemzetek és hitfelekezetek egyenjogúságának elve már az 1848 előtti ausztriai (?) országgyűlésekben már el volt ismerve, így az oct. diplomában is; a diploma oly otcroy, melyet csak alkotmányos uton lehet megváltoztatni, maradjon tehát e szó „törvényes.” A módosítás második részét pártolja.

Schmidt Konrád: Pártolom képviselő társam Alduleanu abbeli módosítását, miszerint e szó „törvényes” hagyassék ki, mert nem vagyunk hivatalos most, midőn alkotmányos ténnyé léptünk, mindent helyeselni a mi az abszolutizmus alatt történt, de nem engedhetem meg Szász-Régen képviselőjének (Schuller Libloy) azon állítását, hogy e szót „törvényes”, valamely 1848-ki t. czikkre lehetne alapítani, mert tagadom a 48-ik törvények érvényességét. Elég nekünk az 1847-diki álláspont, megtaláljuk ebben is a szabad vallás gyakorlat biztosítékát, nincs miért az 1848-i törvényekben keresnünk. A mi a bevett és megtörtént vallások közti különbséget illeti, annak minden esetre meg kell szűnni, s mert e megszüntetés éppen ezen országgyűlés feladata, azért nem talalom helyesnek e szót „törvényes.”

Alduleanu: A „megerősödés” szót ne vegyük általános, hanem rávitteles értelemben és igazítsuk ki így: „az egyes királyságok és országok jóllétének megszilárdítása, s a birodalom megerősödése” végett.

Schmidt Konrád: A felirat illető helyének fogalmazása helyes, mert a szavak ugyanezen complexuma épp így fordul elő a legk. leiratban is, s a felirat azon passusa, melyben a jogegyenlőség, köztelherviselés és hivatalképesség az abszolutizmus vívmányaként soroltatnak elő, nem Erdélyre csupán, hanem az összes ausztriai monarchiára vonatkozik.

Alduleanu: Indítványomat oda kívánom módosítani, miszerint a megerősítés szó ne az egyes királyságokra, hanem az őszbirodalomra vonatkozzék.

Schmidt Konrád: Kérem még egyszer egészen felolvasni a 4-dik pontot. (Megtörténik.) Nő s magas országgyűlés! En utóvégre mégis jobb szeretem, ha ezen passus egészen úgy marad, a mint eredetileg fogalmazva van. (Helyeslés.)

Eitel: Nem egyezem bele, hogy e szó „törvényes” kimaradjon.

Nekünk kétféle törvényeink vannak, olyanok, melyek az abszolutizmus alatt és olyanok, melyek alkotmányos uton hoztak; az abszolutizmus alatt hozottokról nem lehet mondani, hogy nem törvények, ne tagadjuk meg ezeket, különben saját magunk törvényességét tagadnók meg, s kirugnók magunk alól az alapot.

Zimmermann: En Aldulian képv. módosítását úgy értem, miszerint nem létezik olyan törvény, mely a románok két vallásának a többi vallásokkal egyenjogúságát tökéletesen formulázva kimondaná. (Helyes) Ezért kívánja Ald., hogy e szó „törvényes” elmaradjon.

Alduleanu: Nagyon helyesen van.

Zimmermann: Egy kifejezést kell tehát találnunk, mely miután 6 vallásnak kell egyenjogúnak lenni, felfogásunknak teljesen megfeleljen; én jónak látom tehát, hogy a „törvényesen megadott” helyett „biztosított”; mert hiszen csakugyan biztosítva van az octoberi diplomában s más rescriptumban, még pedig császári ígéret folytán.

Lassel: A magyar szövegben ez áll:

„a robot megszüntetése”, a románban: „desficientiarea robotelor”, a németben ez teljesen hiányzik.

Rannicher: Ez csak nyomdai hiba, kimaradt: „die Beseitigung der Fronen.” Különbözn megnyugtatóul pártolom mindkét módosítványt.

Sipotariu: En részemről pártolom Alduleanu ur módosítványait, miután mindenestre megkülönböztetni kívánom a tényleges állapotot az alkotmányostól, s még csak azt kívánom, hogy ezen tétel végén, a hol az „egyes királyságokról és országokról” van szó, hazánk „Erdély” is külön megemlíttessék, és hogy e kitétel „őszállam” helyett a német szövegben „Reich” álljon, miután a magyar szövegben is „birodalom” áll, annál is inkább, mivel a legk. leiratban is „unser Reich” van írva.

Schuller Libloy: Csupán azért kérek még egyszer szót, hogy Eitel képv. ur nézete ellen, megjegyezzem, miszerint az abszolút kormány nem minden törvénye, nem minden rendelete bír ma törvény erővel. Így ő Felsége sem kívánja, hogy p. az akkori egyházi rendeletek fenállónak vétsenek. De ha az 1848-ki törvényekre hivatalozom, akkor tegnapelőtti nyilatkozatommal ellentétbe jönni látszom, akkor kérem meltozassék figyelembe venni, hogy az 1848-iki törvények sem mind egyformák, s hogy az 1848. IX. t. cz., mely az egyházi ügyekről szól nem érintett a későbbi események által, sőt ha nem eszálódok, a görög ő hitűek egyházi autonómiájuk dolgában később is e törvényre hivatkoztak.

Saguna b. püspök: Az abszolút kormány soha sem ismerte el e törvényt.

Baritiu: már a román tanácskozmányokban is sokat küzdött nemzetársával a román gramatika körül. Azok ugyanis minden lépten-nyomon megjegyezéseket és kifogásokat tettek a választékos irati javaslat román szövege ellen, miután azt nem találták az eredeti német szöveggel szöszörint megegyezőnek, mely megjegyzések és kifogások ámbár a román szöveget Baritiu szerkeszté Rannicher kéziratából, a mai részletes tárgyalás alkalmával is, eléggé hosszadalmasan nyilvánultak. E körülmeny alkalmat adott Baritiu urnak, ki a román irodalmi, vagy ezt legalább megközelítő nyelvnek ugyazon alapjait és így illetékes műbír, feltüntetni a kirívó különbsége, mely különösen a német és román nyelvnek főleg periodusai közt létezik, valamint az utóbbi genusát is, miknél fogva tökéletesen fölöslegessé sőt csaknem lehetlenné lesz a szöszörinti fordítás szorosan ragaszkodni, miután fő dolog: hogy a válasz felirati javaslat román szövegében magának a javaslatnak szellemé legyen hiven visszatükrözve, nem pedig csupán csak szavai.

A választékos irati javaslat 4 pontja Alduleanu János főbb közölt módosítása szerint fogadtatott el.

Olvastatik az 5 pont.

Balomiri: Mi itt csak Erdély és nem Ausztria népet képviseljük, minél fogva töröltessék ki e kitétel „Ausztria hí népei” és tétessék helyébe e szó „Erdély hí népei.”

Schmidt Konrád: Hogy e fogalom „Ausztria hí népei” ki ne zárassék és Erdély orsz. gyűlése különösen ki legyen fejezve, ajánlom e módosítványt „mi (t. i. Erdély orsz. gyűlése) Ausztria hí népeinek”

Schuller Mihály az eredeti pártolja. Wittstock: E pontban előfordul „alattvalók” kifejezése, ennek helyébe kívánom tétetni e szót „állampolgárok” Az „alattvalók” kifejezése itt nincs helyén, mert mi törvényalkotásra hivatott factor vagyunk (elfogadjuk).

Rannicher előadó: A bizóimány szem előtt tartotta a fölhozott kifejezések megkülönböztetését, de mivel e pontban egyenesen ő felségéről van szó, magunkról csak az „alattvalók” kifejezését használhatjuk. Ajánlom az 5 pont változatán elfogadását.

Az 5 pont szavazásra kerül, változatlanul elfogadják.

A 6 pont megjegyzés nélkül megmarad. Olvastatik a 7 pont.

Gull: A választékos irati felolvasott 7-dik §-t, illetőleg azon módosítványt ajánlá, hogy ezen szavak helyett: „és ezzel az alaptörvények egész tartalmát, mint a birodalom alkotmányát stb.” a következő passus tétessék: „és ezzel ezen alaptörvényeket, mint a birodalom alkotmányát hirdetőket illetőleg nemcsak biztosítani méltóztatott, hogy ezen alkotmányt önmaga törhetlenül fentartandja, s teljesítendő, valamint összes és hatalmával minden támadás ellen oltalmazni és védeni fogja, hanem az uralkodásbani utódait is kötelezi azok törhetlen fentartására, teljesítésére, valamint arra, hogy ez iránt trónra léptök alkalmával egy e fölött kibocsátandó külön manifestumban fogadtat tegyenek.”

Szónok azzal indokolja módosítását, miszerint ezen országgyűlés kötelessége azon ténnyel elősorolástól, melyek reá nézve a korona adományai és ígéretei magas értékével bírnak, és a melyek elfogadása s használata

annak idejében mindenestre a kétoldalilag létesített jogviszonyok jelentőségét igényelhetik, lehetőleg pontosan s tökéletesen eljárni, a mi a 7-dik §-ban nem történik. Módosítványát nem akarja hosszabban indokolni, ámbár e kérdést fölőtte fontosnak tartja, mindamellett alkalmosszerűnek tartja, hogy az országgyűlés azon óhajátának, miszerint az alkotmányos élet jótételméit az utódok részére biztosítsanak, lehetőleg praegnans kifejezést adni és ez által kijelenteni — ugymond — miszerint ő Felsége gyámolítását legnagyobb atyai szándékának kivételében igen komolyan készül, és hogy e szerint nem található fel nálunk azon föld, mely megteremné azon magot, mit azon pártok hintenek szét, melyek végezéjé bizonyára nem az osztrák alkotmány fölépítése és megszilárdítása. (Bravo.)

Friedenfels b. pártolja a módosítványt.

Schmidt Konrád: Tagja voltam ugyan a bizóimánynak, de azért igénybe vehetem a „consilium in melius mutare” jogát és azért pártolom a módosítványt, mert szabatosabban fejezi ki az eszmét.

Rannicher előadó: A javaslat csak ugyanazon szavakkal él, melyeket a korona használt a februári patens kibocsátásakor, a mely patenshez mi hozzájárulásunkat kijelentjük.

Szavazás alá kerül a 7-dik pont, a Gull módosításával elfogadtatott.

Ezzel ülés vége 1 órakor.

Holnap d. e. 10 órakor ülés. Tárgya: részletes vita folytatása.

Nagy-Szeben, augusztus 14.

(r. l.) Addig is, míg a mai ülésről terjedelmes tudósítást küldhetek, el melléklek Maager Károly Brassóvárosi képviselőnek az „unio”-t illető beszédét, mely így hangzik:

Maager: Azon nézetek, melyek ugy a felirati javaslat 10-ik pontjára, valamint az ebben foglalt „unio”-ra nézve, az általános vita alkalmával fölhoztattak, arra ösztönöznek, hogy e tekintetben némely észrevételeket tegyek s egy indítvánnyal lépjek fel.

Magam is azok közé tartozom, a kik különös fontosságot tulajdonítanak Erdélynek százados önállósága folytán biztosított külön törvényhozási jogára. De hiszan uraim, éppen ezen törvényhozási jog gyakorlatából eredt 1848-ban az „unio” Erdély és Magyarország közt. Nem akarok jogászai fejtegetésekbe bocsátkozni a felett, vajjon minden törvényes formáság megtartott-e vagy sem; ennek elhatározását szakértőkre, jogtudósokra bízom; ám de én részemről erre nem is tekintek különös súlyt, nekem elég tudnom, hogy 1848-ban az erdélyi országgyűlésen egybevált rendek Erdélynek Magyarországai unióját elhatározták és hogy ezen határozást Ferdinand császár ő Felsége megerősítette.

A formáságok keveset tesznek a dologhoz, itt csak az a kérdés, vajjon életbe lépjen-e ezen törvény vagy sem. Ha hiányzik a formáságok valamelyik momentuma, azt az országok képviselői bármikor kiegészítheti, és teljesítheti mindazon formáságokat, melyek egy törvény teljes érvényességéhez szükségesek.

A felirati javaslat jelen pontjában az mondatik, hogy az országok többsége különös becsét tulajdonít Erdélynek, mint a magyar korona külön és önálló tagjának, századok során megörözt függetlenségére, az az hogy azon többség az unio ellen nyilatkozott.

En elhiszem, hogy Erdély népességének nagy része nem akarja az uniót, mind azon által Erdély népességének nem kicsinylendő más része az uniót törvénynek ismeri, azt iyen gyánant kívánja vétetni s annak fogantatását követeli. Nem akarok, ma nincs ideje a fellet nyilatkozni, vajjon e törvény üdvös-e vagy nem ezen országra nézve; e tekintetben, úgy vélem, lesz még alkalom nyilatkozni.

En az unio törvényt ténynek, bevégzett ténynek nézem, s ezen meggyőződésemet részben a jul. 1-én kelt legkegy. kir. leiratról merítem, melynek 9-dik pontjában csak annyit áll, miszerint Erdélynek Magyarországgal unioja teljes törvényerővel soha sem jött létre; hogy azonban az unio csakugyan el lön határozva, éppen e leiratban van kimondva. Hogy az unio tényleg szét ment, az is tény, de hogy az unio elhatározása is el nem tagadható tény, az már csak abból is világos, mert éppen ezen 9-dik szakaszban van mondva, miszerint érintetlen hagyatik. Valamit uraim, a mi nem létezik, érintetlen hagyni nem lehet; minél fogva az unio egy tökéletes tény, mert az 1848-ban törvényként létesült. Azt állítják, mintha az unio halva született gyermek volna, megengedem, hogy az unio a nem létesülés magvát magában hordozza, de ha már megállunk e hasonlatnál, magának a halva született gyermeknek is el kell temetnie, azaz a törvényes uton hozott törvényt ugyanazon uton kell eltörölni. Felhoztatnak továbbá több régi, elévült törvények, melyek többé nincsenek gyakorlatban. Megengedem, hogy ily törvények léteznek, s magam is sajnálom, hogy az előbbi törvények, melyek többé nincsenek gyakorlatban. Megengedem, hogy ily törvények léteznek, s magam is sajnálom, hogy az előbbi törvények, melyek többé nincsenek gyakorlatban.

erd. országgyűlések nem gondolkodtak azok eltörlesztéről, de hogy ilyetén törvények bárha már csak papíron állanak, mégis bökkenőket képeznek, azt román testvéreink eljárása bizonyítja leginkább, midőn ezen törvényeknek még a papírról eltörlesztését is követelik. Ezen példa engem annak kimondására indít, miszerint nem vagyok megnyugtatta azon mód, minővel egy rendes uton létrejött törvény a v. felirati javaslat 10. §-ában kezeltetik; itt ugyanis az van mondva, hogy nem nyert teljes törvényerőt, s teljes törvényes érvénnyel nem jött létre, de el van hallgatva, hogy hát eltöröltessék-e és mimódon? (Felkiáltások: hiszen nincs megerősítve!) Mondják, hogy az unio terrorizmus nyomása alatt jött létre, a mi törvényes érvényét csökkenti; mire azt kérdem: hány törvény alkotására nem folyt be az emberi szenvedély, avagy minden törvény alkotásánál az ország boldogítása volt-e az egyedüli indok? Mindaddig, míg e törvény áll, Eris-alma lesz az erdélyi nemzetiségek közt, folyvást gennyedő seb leend Erdély államtestén. Azonban bármint vonakodjunk uraim, akár akarjuk akár nem, az unio kérdése előnkbe fog lépni, a felett előbb vagy utóbb határozunk kell, a nép megnyugtata végett. Ennél fogva a 10-ik §-hoz hozzátétni kívánom, miszerint ő Felsége legk. méltóztassék alkalmat nyújtani az országnak, illetőleg az orsz. képviselőtnek, hogy ezen törvény eltörölése vagy elfogadása, avagy módosítása felett törvényes uton nyilatkozhatassék. Elnök: Támogatatik-e ezen indítvány? (Senki se kelt föl).

MEGYEI ES KÖZSÉGI ÉLET.

Béza, aug. 15.

Tegnap végbe ment a követválasztás. A közönség felírása, melybe a kormányzó elhalasztást kért míg a magyar és székie követek s királyi hivatalosok ő Felségéhez benyújtott kérvényére a legfelsőbb válasz megérkezik, táviratilag elutasított, s a követválasztás 14-re megrendeltetett. A közönség semmi irányeszmét ki nem mondott, a választóknak tartotta fen, hogy követünk eljárását hibáztassa, vagy helyeslje. És az összes választók 122-en előbbi követünk Véér Farkasra szavaztak. Az első választásokor 4 szavazat másokra esett és akkor csak 113-on szavaztak, most egyetlen szavazatot sem kaptak más, holott legkisebb ígatás vagy rábeszélés sem volt. Minden egyes választó saját lelkiismeretéből indult ki, s kifejezni óhajtott, hogy követünk helyében ő is azon szellemben járt volna el. Így tehát a „Pesti Napló” levelezője alaptalanul és sértőleg nyilatkozott a bézai választókról, midőn azt írta az aug. 14-ki számban: hogy találkoznak többen kik a polgári osztályból egy becsületes és értelmes követet kívánnak Véér Farkas helyett választani. Az eredmény megmutatta: hogy senki sem találkozott.

Véér Farkas jelenleg sárfalvi uradalmában mulat. Megválasztatását személyes küldött által tudatta a város. Még válasza nem jött meg. Az eredmény és a dolgok érdekes fejlődéséről azonnal tudositom e lapok érdemes olvasóit.

Zömén.

Szek, aug. 14.

Itt is megtörtént a mai napon az új követválasztás a f. k. főkörmányszéknek folyó év sz. Jakab hó 31-én 26,210 sz. a kelt kir. rendelet következtében. A választások szilárdul ragaszkodva az id. országgyűlési alapsabály 5. §-ához az 57-dik § értelmében már megválasztva volt képviselőjét b. Bánfi Dánielt újból megválasztotta.

K.

G. Fejérvár aug. 14.

Idei sz. Jakab hava 30-ról 3674. udv. sz. a. kelt magas rendelt értelmeben megnyílt n. sz. helyi országgyűlésre küldendő követek új választása mai nap megtartott. Mily váratlan vala a választókra nézve ez új választási rendelt, éppen oly feltűnő tanúsította, az első választás alkalmával, az ország népei aggasztó s szorongató állása enyhülésének működésére közbizalommal megválasztott és elküldött két követnek jelenleg is kellő megfontolással tett szilárd kijelölését és megválasztását kimutatta. 228 választó közül Veszeli Károly nyert 191, b. Kemény Gábor 183 szavazatot. Az új választási rendeletnek indokára vonatkozólag, ha vajlon a választási ok sikeresítésére nyilatkozandának-e? ez kebelnek titka, mivel nincsenek jelen, nem tudhatni. Választók között, hogy mily sértő választási nyilatkozatok történtek, megemlíteni nem látom illőnek, mert román tette, általa kijelölt román ellenében.

E. K. I.

Eszéketváros, aug. 14.

Az újabb követválasztás megtörtént. A választást megelőzőleg, a melyre a választási joggal bírók csaknem mindnyájan megjelen-

tek, városi főbíró K. I. a tárgyi fontosságához képest alkalmazott szónoklatban elősorolta azon hazafiai kötelességeket, melyekkel Felséges urunknak és a hazának tartozik mindenki, ki emelte, hogy a választók véleményét megosztani nem célja, azonban forró ósajtása a lenne, hogy e kis város is jogánál fogva ez országgyűlésen képviselve legyen.

Ezután megköszönvén volt követ Cs. I. ur előbbi megválasztását és házi körülményei miatt a választás alól magát kihagyatni kérvén, a szabályszerű választás megkezdetté; voltak jelen választók 64-en (a többi választók fűrdőkön s kereskedelmi foglaltságban hon nem voltak) megválasztott 60 szavazattal rom. kath. püspök Haynald Lajos ur ő excellenciájára, és 56 szavazattal városi polgár és tiszteletbeli tanácsos gr. Bethlen Farkas ur ő méltóságára.

Ezen általános többség eredményének oka főleg a városi polgároknak püspök ur ő excellenciájához szeretettük s hű ragaszkodásuk, kik vallásuk s így a katolicizmus érdekei védelmét kezébe kívánták letenni; a választás illedelmes csend- s rendben folyt le.

Török Sándor.

Aranyosszék, aug. 14-én.

A f. k. f. kormányzók f. évi aug. 4-ről 26623 sz. alatt kelt azon rendeletére, hogy a jul. 15-re N-Szebenbe össze hívott országgyűlésre, a választó kerületektől megválasztott, de be nem lépett képviselők helyébe újak választassanak, ma f. járásunkban meg történt a választás. A 269 vál. joggal bírók közül megjelent 153 székely és 9 román, a kik is 7 románban a kik ismét László Györgyöt választották, és egy magyar hivatalnokon kívül a ki egyetlenegy votumával elnökének kokketozott, mind Gál Miklósa szavaztak. E szerint Gál Miklós kapván 152 magyar és 2 román szavazatot ismét ő lett f. járásunk követe. Egyenes következtetése az az értelmes, hazáját szerető, és a szentesített törvényeket tisztelt néplélek, a midőn, minden agitatio- tól menten, ily yalságos környüllmények között sem engedi véleményét és meggyőződését az ingadozás szelítől elragadtatni, hanem követi önkéle sugalta akarát. És a midőn újból azt választotta meg képviselőjének, a kibe előbb is helyezette volt bizodalmt, az által azt nyilvánítoha, hogy helyesli ezen politikát, mit képviselőink követtek, a midőn Nagy-Szebenben jul. 15-én megnyílt országgyűlésbe be nem léptek, hanem aláírva a többi magyar-székely követek által szerkesztett memorandumot, visszatértek küldöikhez. Az alsó-járási- ban valószínűleg ismét Beldi Gergely lesz képviselő. Időjárásunk folytonosan száraz és hő; a törökbuza termésre, ha még eső nem lesz, nagyon kevés kilátásunk lehet.

Kolozsvár város választását lapunk utóbbi számában a legújabb rovatban röviden említettük, most a választás eredményéről tüzetesb kimutatás áll előtünk. Összesen 409 szavazó szavazott melyből b. Kemény Ferenczre 392 gróf Mikes Jánosra 390 szavazott. Salamon József 13, Vender Frigyes 9, Forray Ferencz 9 szavazatot kapot.

Torda, aug. 14. A választás a mai nap a legszebb rend- és egyetértéssel folyt le. 158 városi polgár jelent meg a szavazásra 275 közül, és a megjelentek egyhangulag az előbbi követre Tisza Lászlóra szavaztak; kiakarván ezáltal fejezni politikai irányába vetett bizalmukat.

Bánfi-Hunyadon. A választó népesség e hó 14-kén összegyűlvén, midőn az újabb

választás okát megtudta, bangos éljennel tisztelte meg előbbi követet Zeyk Károly nevét, s bizalmát újból kimutatta, midőn a 133 megjelent szavazó egyhanguan ismét Zeyk Károlyt választotta meg.

Szamosújvárváros szentén előbbi követét Gajzágó Salamont és Simai Gergelyt választotta.

Károly-Fehérvár hasonlóan előbbi követét Veszely Károlyt s b. Kemény Gábor.

Vizakna, 1863 aug. 14-én, követ-választás: megjelent 170 szavazó; ebből magyar 101, román 69; képviselőül választott, román pap R. J. minden mesterkedése ellenére, 101 szavazattal Timár Károly: az első választáskor kapott 106 szavazatot, most hibázik 5 szavazat t. i. Kr. J. gysz. Str. V. dr. szavazatuk, kik bizalmukat megvonva nem szavaztak, a kamara szavazata és két itthon nem levő polgár. Ellen jeltől Joanne Moldován....., — első alkalommal kapott 71 szavazatot.

Udvarhelyszéken a választás aug. 17-én lesz. — Udvarhelyvárosa 14-dikén egyhangulag előbbi követét Boér Jánost újból meg választá.

KÜLÖNFÉLÉK.

Tordáról írják nekünk: Tegnap, ha szélesend nem uralkodik, igen nagy veszélynek lesz városunk e nagy szárazságban kitéve. Tűz ütött ki több helyt a városban, de nevezetesen a főhadnagy ur istállójaiból, hihetőleg valamely napszamos pipájának lett eredménye. Daczára az ügyes oltók fáradozásainak, kik mondhatom megmutatták, hogy még nem puhlak annyira el, miszerint tudnak valamely nagyobb dolgot is erélyesen végrehajtani, több istálló és gazdasági épület égett le. A rémület igen nagy volt. A jobbról, balról oda hullámzó népség oltók kiabálása, a nők és szomszédok jajveszélése szánalmat keltett fel. A tűz az említett hadnagy ur házába is belekapott, de készen álltak az ügyes oltók, bár nagy rombolással is sikerült e retentő elemet onnan eltávolítani. Kár igen nagy, sok gabona, marha és takarmány lett a tűz martaléka. Ennyit Tordáról, fájdalom ez is szomorító. Különbön úgy látszik, a körülményekbe beletaláljuk magunkat. Torda, aug. 14.

Régenből Szász István ur beklüdtől közlését nem emlekszünk, hogy vettük volna. Nem is látjuk irományaink közt.

POLITIKAI HIREK.

Angolország. London, aug. 11. A közhangulat a lengyel ügyben ismét rendkívül békés lett. A „Daily News” egy terjedelmes cikkében azt mutogatja, hogy Angliában nincs oly párt, a mely háborút óhajtaná. Nem is lehet nagyobb következtetést gondolni, mint ha Anglia, szövetségben a francziák császárával, európai háborút kezdene a lengyelek felszabadítására. Szabadságháborút, a melynek élén minden nemzeti szabadság és függetlenség legnagyobb ellensége állana. A „D. News” szerint ugyanis Napoleon császár 14 év óta semmi egyebet nem tett, mint megsemmisítette saját országának szabadságát s aláasta más államok függetlenségét. A Cayennebe és Algírba történt számkivetések ugyan miben különböznek a varsói újonczozástól s Murawieffnek annyira kárhóztatott eljárásától? Az oroszország függetlenségéért folytatott háborút két szép tartománnyal kellett megfizetni; s a függetlenség gunyára Rómában mégis fo'lyást franczia helyőrség van. Hát Miklós czár életé-

ből lehet-e idegen állam ellen intézett oly halatlan erőszakos támadást felmutatni, a melyen Mexikónak ez időszaki elfoglalása? Anglia két ut között választat: semlegesség és be nem avatkozás, vagy egy bizonyos jutalek szolgáltatása között a franczia császár hadsergéhez. Egy jalkiállítás hangzanék az ország egyik végétől a másikig, ha az angol nép nem volna biztos a felől, hogy kormányának bölcsessége és szilárdsága megfogja őt övni attól, hogy eszközül szolgáljon egy nagyragyágnak, a mely a világnak legnagyobb veszedelme.

Igy a „Daily News.” Haem az aztán még rosszabbul hangzik a szabad Albánból, hogy egy, nevérol itélve, született angolt, a ki előbb garibaldista volt, most pedig a lengyel nemzeti kormány toborzó ügynöke Londonban, az ottani orosz konzul, miután eziranti fel-szólamlásának az angol kormány nem tett rögtön eleget, maga elfogott.

Franciaország. Páris, aug. 12. Itt most a napi kérdések közül a mexikói áll elöterben. Elfogadja e Miksa főherczeg az új császári trónt, vagy nem? ez a kérdés. A „Gazette de France” biztos forrásból hiszi közölhetni, hogy a főherczeg elvileg az elfogadás mellett nyilatkozott. A „Temps” bizonyosan tudja, hogy ausztriai császár ő flge, csak abban az esetben hatalmazná fel öcsését a mexikói korona elfogadására, ha az új császári állam a hatalmak szerződészerül védelme alá lenne helyezve. A „France” ugy értesült, hogy a főherczeg, mihielyt megtudta a mexikói választás eredményét, azonnal levelet intézett a belga királyhoz, a melyben tanácsot kér tőle. Legújabb számában a nevezett lap, igen komoly forrásból azt írja, hogy a főherczeg elfogadja a mexikói koronát. Ez esetben a következő intézkedés fog történni: Franciaország követeléseit Mexiko tíz év alatt fizesse meg; Franciaország, megállapítandó határidőig, megszálló hadsereget tartson Mexikóban, a melynek költségeit Mexiko hodozza. A „Köln. Ztg.” párisi levelezője már annyira bevégeztet ténynek tudja az új császárság kérdését, hogy a főherczeg már meg is egyezett volna a római udvarral a Mexikoba küldendő nuntius iránt. A bécsi lapok nagyobb része azt hiszi, hogy Ausztria nem fogadja el ezt a sok áldozatjába kerülhető ajánlatot; hogy igen jól tudják ezt Párisban s az egész hir-lapi zaj csak szerénykedési szemfényvesztés, hogy az új koronát, ha csakugyan lesz belőle valami, más vállalkozó hiányában csupa kénytelenségből tegyék egy Napoleonida fejére.

A lengyel ügyben a békejelek itt is szaporodnak. Az aug. 14-re kitűzve volt szemle elmarad, a „France” szerint a nagy böség miatt. Aug. 15-én a diplomatia elfogadása hasonlólag elmarad.

Németország. Frankfurt, aug. 13. A fejedelmi gyűlés elfogadására nagyban foly a készülődés. A székes egyháznak, a római hegynek, a császári teremnek éppen az a kinézése kell hogy legyen, a mint volt II. Ferencz császár idejében. A városnak miundazokat a helyiségeit, a melyek egykor valami vonatkozásban állottak a császárválasztással, kicsiszítják, kijavítják; a hires szűk kút is, a mely császárválasztások alkalmával veres és fehér bort lövelt ki, helyre lesz állítva. Az uralkodók elfogadására 16 dísz kocsi lesz kiállítva, Frankfurt város díszgyengruhájába ültetett eselődésséggel s nyolcz alabárdossal. Aug. 17-kén a császári teremben nagy ebéd, aztán díszmenet a városban, este tűzijáték a Majna folyón s díszeladás a színházban. A díszebéd 120 személyre van rendezve. A ko-

ronás főként kívül csak két-két lovagjok, a szövetséggyűlési követek s a frankfurti tanács tagjai vannak meghíva. Hogy az egész dipl. testületet nem hívták meg, az az oka, hogy akkor a szárd követet is meg kellett volna hívni, a mit nem akartak. Egy teríték ára, boron kívül, 50 fira van számítva. A felszolgáló eselődésség ezüst himzésű skarlátszínben lesz öltözve, három szegű kalappal. Egy napi fizetése egynek 20 frt; egyenruhájuk 3500 firtba kerül. Csak e rövid vázlatból is láthatólag, az első német szabad városnak jól fel fog kerülni az uri vendégség. A senatus fel van hatalmazva korlátlan hitelre. A sürgős forgás éjjel-nappal meg nem szűnik, annyival inkább, mert a készülődésre igen kevés idő jutott.

A gyűlés elébe terjesztendő reformjavaslát, a „Times” bécsi levelezője szerint a következő pontokból áll: 1) Németország kapjon az ausztriaiak megfelelő képviselői atkományt 2) A német parlament álljon két házból, urak és képviselők házából. A felsőház tagjainak egy részét a különböző német hatalmak neveznék ki; az alsóház tagjait az egyes német államok képviselő gyűlései választanák. 3) Ausztriának és Poroszországnak csak azok a tartományai birjanak képviselő küldési joggal a német parlament-be, a melyek anémet szövetségnek kiegészítő részei. 4) A követségi ügyek tárgyalásának módja egyszerűsítendő 5) Tevékeny végrehajtási szervezet állítandó, a mely vagy Ausztria, Porosz- és Bajorország, vagy Ausztria, Porosz, Bajorország, Württemberg, Saxonia és Hannovera képviselőiből állana.

E szerint a német birodalom alkotmányozására a februári osztrák alkotmány szolgálna mintául, a mire több német lap azt jegyzi meg, hogy a februári alkotmány alapeszméje az államegység; pedig a német birodalomnak államszövetség kell.

A „Frankf. Postztg.” másképp értesül a reformjavaslát tartalmáról. E lap szerint a szövetség organumait tennék: egy időszakonként változó követek háza jóváhagyó szavazatjoggal; egy fejedelmi gyűlés az egykori követ-vel birodalmi felsőség alatt állóknak is hozzájárultával; egy directorium Ausztria elnöksége alatt, hét államesoporthól alkotva. A mostani szövetséggyűlést feloszltnák; a szövetségi hadrendszert átalakítják; a szövetségi közhasznú és szervezeti ügyek ellátásánál a szavazatok eddig szükségelt egységét eltörlőnek.

Orosz- és Lengyelország. Egy orosz hadtestet, a mely Lithaniából jöve a Niemenen át akart kelni, Lubicz és Kolyske megtámadtak és szétverték. Serenyt a lengyelek elfoglalták.

A felkelők Koszminnal a lublini országutban egy-két millió forintból álló arany és ezüst pénzzállítmányt elvettek az oroszoktól. Az orosz fedezet két rotta gyalogságból, egy sotnia (100 ember) kozákból és két ágyuból állott. 150 orosz elesett, 120 a pénzzel és két ágyúval együtt a lengyelek hatalmába esett.

Ujabb. Ma reggel ágyuk dörgő szava hirdeti ő. kir. ap. Felsége születés napja ünnepe. Ő Felségének azon kívánsáthoz képest, hogy a nép külső ünnepek helyett a jótékonycélokra való áldozataival tüntesse ki hódolatát, már tegnap pénzügytítés vette kezdelét, inséget szenvedő magyar véreink részére. Ma nagy templom ünnepe.

T. és felelős szerkesztő DÓZSA DANIEL.

HIVATALOS.

Sz. 3139—1863.

Ő cs. kir. apostoli felsége születése napja ötletéből itten ezeltől szokásban volt házak kiváltságára szánt költség legfelsőbb hatóság következtében a közelebbi években e városi szegények számára engedtetvén át, a háztulajdonosok és lakók részéről, ez évben pedig a magyarhoni rozsz termés miatt inségre jutott konfiskációs felségéllésére szánva lévén, az ebbeli adakozások házonkénti átvételére minden fertályban biztosok küldettek ugyan ki, de miután testületek megbízottjai is jelentek meg e hivatalnál e célra nagyobb- szerű adakozási czállal, mint például a becsülletes csizmadiaezéb egy száz o. é. forinttal, a becsülletes méhszarozezéb egyes tagjai gabonanemű gyűjtési szándokkal, azükséges a t. cz. közönséget azon rendelkezéséről értesíteni, miszerint illetlen nagyobb szerű pénzbeli adakozásokat, a városi pénztári hivatal, gabonaneműket pedig az ugynevezett búzásháztába letéteményezés végett a városgazdái hivatal veendik át, és adandak az elnökség által is láttamozandó elismerést, továbbá hogy valamint a fertályonként begyűltendő, ugy egyene- sen e hatósági hivatalhoz beadandó pénzek s egyéb adakozások mennyiségeiről s az ut célra lett fordításairól az adakozó közönségnek nyilván számadás fog adatni.

Sz. k. Kolozsvár város közigazgatási Tanácsának 1863-ik év augusztus hó 16-án tartott üléséből.

NEM HIVATALOS.

Hirdetmény.

(167)

Sz. Udvarhelyszéken, Szent Ábrahám községében, Sz. Keresztur mezővárostól 1/2 ad mértföld távolságra a maros vésárhelyi utvonál mellett: 31 bold 332 □ öl szántó; 14 bold 603 □ öl kaszáló; 53 bold 427 □ öl erdő; 491 □ öl szőlő; 11 bold 835 □ öl termékenlen hely; melynek tiszta jövedelme 134 frt 78 kr oszt. ért. hozzá tartozó lakház 4 szobával, jól rendezett gazdasági épületekkel, több évekre hasznosbérbe adandó.

Értekezhetni Sz. Kereszturon Kotsag Elek ural.

Sz. Keresztur, augusztus 15-én, 1863.

a KOMLÓ-KERTBEN.

Csütörtökön aug. 20-án

Sz. ISTVÁN első magyar királyunk

DICSŐ EMLÉKERE

a KOMLÓ-KERTBEN

rendkívüli ZENE ESTÉLY

leend, mely alkalommal

PONGRÁCZ JÓZSEF zenekara

válogatott darabokkal fogja mulattatni a t. cz. közönséget.

Tisztelettel kéri a t. cz. közönség szives pártfogását

(170)

(1—1)

AJTAI LÁSZLÓ.

a KOMLÓ-KERTBEN